

Oni so
bili med
prvimi...

str. 3

Strašno
je
bilau

str. 6

Porabje

ČASOPIS ZVEZE SLOVENCEV NA MADŽARSKEM

Monošter, 26. marca 1992 • Leto II, št. 6 • Cena 10 forintov

Koroški obisk

Pred tednom dni se je v Pomurju in Porabju mudila delegacija koroških Slovencev, v njej pa so bili predvsem slovenski občinski odborniki, večina iz Pliberka. Najprej so se v Lendavi sestali s predstavniki Pomurske madžarske narodnostne samoupravne skupnosti, nato pa jih je pot vodila še na Madžarsko.

Na sedežu slovenske zveze v Monoštru so se seznanili s preteklostjo in sedanjostjo porabskih Slovencev. Kljub temu, da se je položaj v zadnjih letih zelo izboljšal, pa tudi v demokratičnih razmerah ne gre brez problemov. Tako so Slovenci omenili zaplete ob sprejemanju narodnostnega zakona, neurejenost v šolstvu in predvsem težave z odpiranjem meje proti Sloveniji.

Gostje so se sestali še z monoštrskim županom Bauerjem, obiskali pa so tudi gornjeseniško šolo.

se

NOVA ZVEZDA MADŽARSKE ...

... je pisalo ob prvem avtomobilu, ki so ga predstavili 13. marca (v petek) ob odprtju tovarne GENERAL MOTOR - HUNGARY v Monoštru. To je prvi, to je opel je pisalo na astri 001. Prvi je v svoji seriji in prvi avto v zgodovini povojne avtomobilske industrije na Madžarskem.

Ob slavnostnem odprtju tovarne je navzoče - med njimi predsednika vlade Józsefa Antalla pozdravil Robert J. Eaton, predsednik podjetja GM Europe.

Generalni direktor GM Hungaryja Ernst A. Hofmann se je zahvalil vsem, ki so prispevali k temu, da so tovarno lahko odprli po načrtih. Na prvi vzhodno-evropski avtomobil modernih časov lahko gledamo kot na simbol tržnega gospodarstva v tem delu Evrope. József Antall je poudaril naslednje: "Vesel sem, da je Madžarska po dolgem premoru spet med državami, ki izdelujejo osebne avtomobile. Saj nas poznajo kot izdelovalce tovornih vozil in avtobusov, toda avtomobilske industrije nismo imeli. Na začetku stoletja se je sicer podjetje Ford pogovarjalo o odprtju tovarne v Sombotelu, toda do tega ni prišlo. Posebej me veseli, da je ta del Madžarske po toliko letih le prišel do 'svojega avta'. Z Opлом bomo pridobili ameriško in nemško tehnološko znanje in se vključili v mednarodne gospodarske tokove."

Točno ob 11.26 se je gospod Antall zapeljal s prvo astro, ki jo bodo razstavili v Prometnem muzeju.

In kakšne bodo cene? Nova zvezda Madžarske astra (1,41, s petimi vrati) bo stala 998.500 forintov (približno 20 tisoč DEM), caravan pa milijon 96 tisoč forintov.

KONFERENCA O MANJŠINSKIH IN ČLOVEKOVIH PRAVICAH

Sredi marca je bilo v Budimpešti posvetovanje o manjšinskih in človekovih pravicah. Organizator je bil Urad glavnega župana. Konferenco je začel predsednik Republike Madžarske Árpád Göncz, ki je poudaril, da so take konference potrebne, saj je v družbi vse manj upoštevanja drugih. Sicer taka konferenca ne more rešiti problemov, kajti na njej sodelujejo največkrat le pripadniki narodnosti. Težave pa se lahko rešujejo le v sodelovanju z večinskim narodom. "Vse kaže, da smo v naši državi manjšinska vprašanja malo zanemarili. Seveda to ne pomeni, da se sovražimo, da sovražimo narodnosti na Madžar-

skem. Veliko se govori in se je govorilo o Madžarih, ki živijo zunaj madžarskih meja, doma smo pa pozabili na manjšine, in to je velika napaka," je povedal Árpád Göncz.

Sodeloval je tudi predsednik manjšinskega odbora v parlamentu Gábor Fodor. Poudaril je, da se manjšinske pravice morajo uresničiti v praksi. Demokracija sama ne bo rešila vsega. Tudi v demokraciji se morajo manjšine boriti za svoje pravice.

"Kakšne naloge so pred nami?"

Manjšine morajo dobiti svoje organizacije, ustanoviti takšen organizacijski sistem, prek katerega se lahko uresničujejo njihove pravice.

Dobiti morajo zastopstvo v parlamentu in manjšinski zakon," je povedal Gábor Fodor. Besedo je dobil tudi predsednik narodnostne okrogle mize Tošo Dončev. Govoril je o tem, kako je nastala okrogla miza, in da zastopa interese približno milijon ljudi.

Po plenarni seji je konferenca delala v sekcijah. Na žalost se pa takih konferenc in sej ne udeležujejo prav tisti ljudje, ki so pristojni in odgovorni za te zadeve. Največkrat pripadniki narodnosti drug drugega mužijo o težavah.

Irena Pavlič

TISZTEL OLVASÓINK!

SZÍVES ELNÉZÉSÜKET KÉREM azért, hogy magyar nyelven fordulok Önökhöz, de szeretném, ha a leírtakat a szlovének a "vendek" és a magyar olvasók is megértenék. Tudomásunkra jutott, hogy a "vend teória" képviselői ismét munkához láttak annak érdekében, hogy létrehozzák saját szövetségüket. Az egyszerű emberek félrevezetésén túl, ezzel megosztanának egy kisszámú nemzetiséget (szlovén), amelynek káros következményei beláthatatlanok. A félreértések elkerülése végett szeretném felhívni az érdekeltek figyelmét néhány tudományosan bizonyított tényre.

DR. VILKO NOVAK PROFESSZOR ÚR a Porabje újság I. számában "Szlovének vagyunk nem vendek" címmel a következőket írja. "Hogy milyen névvel illettek bennünket a magyarok, amikor új hazájukat elfoglalták, nem tudjuk, azt viszont igen, hogy nem vendeknek. A legregibb bizonyított magyar elnevezés a Magyarországon élő szlovénekre és szlovákokra a "tót", ami a magyar helységnevekben is fennmaradt.

Világos és bizonyított tény, hogy a Mura és a Rába között élő szlovének saját nyelvükön soha nem neveztek magukat vendnek, de vend-szlovénnek sem. Ez utóbbit (vend-szlovén) kb 70 évvel ezelőtt gondolták ki egyesek (pl. Mikola Sándor fizikus, aki a magyar érdekeket képviselte 1919-ben a párizsi békekonferencián).

A MAGYAR TUDOMÁNY SOHA NEM ÁLLÍTOTTA valamiféle vend nyelv vagy nemzetiség létezését Magyarországon.

Hóman B. és Szekfű Gy. történészek - hogy csak a legtekintélyesebb tudósokat említsük - valamint magyar szlavisták, pl. Asbóth Oszkár, Pável Ágoston, Melich János, Kniezsa I. és Hadrovics L. mindig a "szlovén", "szlovének" kifejezést használták. A szlovének a mai Magyarország területén ugyanazt a nyelvet beszéljük mint a határ túlsó oldalán Goričkotól Triesztig, Klagenfurtig és a horvát határig. Ugyanahhoz a néphez tartozunk, s ez tudományosan sem kérdőjelezhető meg. Csak a tudatlanságból fakadó és bennünket elkülöníteni szándékozó magyar politika használta makacsul a vend kifejezést." Röviden ezek a tények dr. Vilko Novak professzor úr tollából, aki nyelvészként és néprajzkutatóként a rábavidéki szlovének ismerője és kutatója. Ennek

ellenkezőjét bebizonyítani a tudomány mai állása szerint időpocsékolás.

SOKAN HIVATKOZNAK A NYELVJÁRÁS és a szlovén irodalmi nyelv közötti különbségre. Ennek megvan a logikus magyarázata. Az I. világháborút követő békeszerződés után 9 szlovén falu maradt Magyarországon. Ezzel az itt élő szlovének elvesztették közvetlen kapcsolatukat az anyaországgal és nyelvük sem fejlődhetett olyan mértékben, mint ez Szlovéniában történt. Tudjuk, hogy a rábavidéki szlovének nyelvjárásban beszélnek és ezt az újságunkban is próbáljuk megőrizni. Nem kívánjuk és nem kívánhatjuk, hogy mindenki elsajátítsa a szlovén irodalmi nyelvet, azonban azzal is tisztában kell lennünk, hogy egy kisszámú nemzetiség valamint annak kultúrája nem maradhat meg pusztán a nyelvjárás szintjén. Hiszen az a nyelvi szint, amely elegendő volt nagyapáinknak a kommunikációhoz, nem elegendő megváltozott világunkban.

ENGEDJÉK MEG, HOGY VÉGÜL a vend teória hazai és szlovéniai fogadtatásáról szóljak néhány szót.

Magyarországon a költségvetési támogatás reményében egy év alatt szinte megkétszereződött a nemzetiségek száma, "új" nemzetiségek (kisebbségek) jelentek meg. A Magyarországon élő szlovéneknek, a Rábavidéki szlovén falvaknak széleskörű és gyümölcsöző kapcsolataik vannak Szlovéniával és az ott élő szlovénekkel. Az anyaországban élő falvak és szervezetek azért építették ki ezeket a kapcsolatokat, mert úgy gondolták, hogy ezzel segítik a Rábavidéken élő szlovén testvéreiket. Így gondolja ezt Martinje Felsőszőlőnk (Gornji Senik) esetében, Čepinci Kétvölgy (Verica-Ritkarovci) esetében és Dolenci Orfalu (Andovci) esetében. S tehetik ezt nyelvi nehézségek nélkül. Azzal gondolom mindenki egyetért, hogy nehéz helyzetben vannak a magyarországi szlovének. A nehézségek leküzdésében a magyar kormány segítségén túl, nagy szükségünk van az anyaország, Szlovénia támogatására. Szlovénia támogatást azonban csak szlovéneknek nyújt. Teszi ezt az Ausztriában és az Olaszországban élő szlovének esetében is.

Hirnök József
a Magyarországi Szlovének
Szövetségének elnöke

V prostorih slovenskega kulturnega ministrstva je predal pred kratkim odpravniki poslov Republike Madžarske v Zagrebu Gábor Bagi znanstveniku dr. Vilku Novaku spominsko plaketo pro cultura hungarica. Prejel jo je za dolgoletno gojitev slovensko-madžarskih kulturnih stikov.

Čestitkam se pridružujem tudi porabski Slovenici.

(Foto: Delo)

JANEZ JANŠA V BUDIMPEŠTI

Na začetku marca je bila na dvodnevem obisku v Budimpešti petčlanska delegacija Republike Slovenije, ki jo je vodil obrambni minister Janez Janša. Goste je sprejel madžarski obrambni minister dr. Lajos Für. Cilj obiska je bil, da slovensko obrambno ministrstvo naveže stike in se dogovori o sodelovanju z madžarskim ministrstvom.

Na razpravi sta ministra predstavila stanje oboroženih sil v svojih državah. Nista skrivala težav, ki so nastale na eni in drugi strani ob spremembi državnih sistemov.

Minister Lajos Für je čestital slovenski delegaciji za priznanje Slovenije. V

procesu priznanja je bila Madžarska med prvimi. Mladi državi je zaželel vse dobro na suvereni poti.

Slovenski obrambni minister Janez Janša je madžarskega ministra povabil v Ljubljano. Z delom bosta začeli strokovni komisiji, ki bosta pripravili načrt sodelovanja na vseh področjih oboroženih sil.

Po razpravi je bila tiskovna konferenca, na kateri se je zbralo več kot trideset novinarjev. Torej je bilo zanimanje precejšnje. Oba ministra sta poudarila, da je največja naloga razvoj obrambnih sistemov v državah.

Irena Pavlič

OBISK V BUDIMPEŠTI

Na povabilo Urada predsednika madžarske vlade je bil na večdnevem obisku v Budimpešti dr. Silvo Devetak, direktor Evropskega centra za etnične in regionalne študije Univerze v Mariboru (ECERS). Srečal se je z namestnikom podsekretarja zunanjega ministrstva, I. Babo, in s sodelavci ministrstva, odgovornimi za evropsko sodelovanje in sosednje države. Srečal se je z vodjema vladnih oddelkov za Madžare v tujini in manjšine na Madžarskem, dr. G. Entzem in J. Wolfartom, ter s številnimi uglednimi

predstavniki madžarskih raziskovalnih institucij, ki proučujejo mednarodne odnose, regionalizem in etnična vprašanja.

Pogovarjali so se o problematiki varnosti in sodelovanja ter o nacionalnih problemih v Srednji Evropi in na Balkanu, o odnosih Madžarske do sosedov (posebej do Slovenije), o problemih manjšin na Madžarskem (o nastajajočem narodnostnem zakonu) in o sodelovanju madžarskih institutov pri raziskovalnem programu ECERS.

ljubljska banka

Pomurska banka d.d.
Murska Sobota

**Pravi naslov
za denarne zadeve**

KALENDAR (14)

GORENJI SINIK
- 1883

Lidgé so sir radi potúvali, nauve krajine spoznavali. Sploj pa če so v té krajinaj takšo lústvo najšli, s šterimi so se leko zgučali. Pred stau lejtí je z Ljubljane pri nas odo Anton TRSTENJAK (slavist, jezikoslovec in publicist). Pejški je úšo od vesi do vesi, pogučavo se je z našimi starci. Ka je vúdo, je dojspiso tó. (Rokopis hrani Narodna in univerzitetna knjižnica v Ljubljani).

Gorenji Sinik.

Dopo lúčne dno 16. avgusta sam dospjal na Gorenji Sinik (nem. Oberzeising, mung. Telsö-Siebnick). Škeri pno teci gošod Sabita. Nidel sam je na pata, da je pod roščina doonca. Klise so pnojavce leusta ptaoka in, Rn je gopučavo, čez d. m. n. k. e.

Anton TRSTENJAK je 16. avgusta 1883-oga leta prišo na GORENJI SINIK. Včasí je na pamet zóu, ka tam so sarmacke domá. Vsikša iža je cimprana bila, pa ranč raura nej mejla. Tistoga ipa je na Gorenjom Siniki RUGOLA biu lotaroša, šteri se je naraudo na Kranjskom. Lotaroša pa je tak leko grato, ka si je ime mogo dati prejkspisati na ROZGONYI. Krčmaroša je būu LANG. Pri njama je TRSTENJAK daubo večerdjo, pri nji je spau tó. LANG je būu Nemec, na Gorenjom Siniki se je oženo, pa se je slovenski tó návčo. Ižo pa krčmo je gorzozido, pa s pavarškim delom se je tó spravlo. Un je pripovejdo, ka jetistoga leta 140 mlajšof ojdlo v vesi v šaulo, štere je včúu en škonik, štajerski Sloven Bundola. Istina, ka mlajši so samo v zimi v šaulo ojdli, ka v spartolejtke so mogli doma krave pasti. Vekši pa so šli z očom na repo na Vogrsko. V leti so samo ženske pa mali mlajši ostali doma.

TRSTENJAK je drugi den úšo na pošto pitat, gda do pošto pelali na Dolenji Sinik, ka bi s tistimi kaulami un tó tadale úšo. Poštašova žena je ranč v kúnji kújala. V peč je dejvala kújat repo. Una je malo že gospočka bila, depa je ranč tak bausa ojdla, kak druge paverske žene. Po pauti na Dolenji Sinik je ljubljanski gospaud srečo mlajše, šteri so se ma lepau poklanjali in ma lepau slovenski odgovardjali.

Marija Kozar

Tekmovanja v deklamiranju se je udeležilo lepo število porabskih učencev. Tekmovali so v treh starostnih skupinah. Zmagali so Livija Nemeš, Renata Čizmaš in Gabrijela Časar.

Oni so med prvimi bili...

... od tisti, steri so se znosili v Varaš (Monošter). Tistoga reda — od 1959. leta — je eštja sploj malo Slovincov živeló z držinov v Varaša.

Imre Domiter pa njegova daržina je velko paut zopojdla tačas, ka so prišli es v Varaš. Zdaj so oni tisti, steri najdukša živéjo tū, majo svojo ižo, sin pa privatno maštrijo. Da sam staučila not k njim, tak sam se čútíla kak povejmo v Števanovci ali na Seniki. Doma. Oni sploj lepau gočijo slovenski. Da sam gazdo prosila, naj mi povejo, kak so oni prišli es v Varaš, so mi etak par-povejdale:

"Dja sam v Otkauvca rodjeni. Sploj mladi sam prišo v židano fabriko. Nej sam dugo delo tam, da so 1932.

Domiterovi v svojoj lejpoj iži.

leta — ranč tak kak zdaj — zavolo gospodarske krize židano fabriko zaprli. Delavce so taposlali, med njimi namé tū. Nikšo spoznanstvo sam te že emo, najbole pa moj oča, steri je nej samo slovenski vedo, litji nemški

tū, pa sam se spravó v Pešt. Od 1933 do 1936. sam tam delo pri Golbergeri v židanoj fabriki. Te sam že pozno svojo ženo. Ona je z Andovac doma. Proso sam tam prednjoga, aj mi tanapravi, da bi ona tū leko prišla v Pešt. Paršikalo se je 1934. leta je ona tū v Pešt v židano fabriko prišla. 1935. leta sva se oženila. V tau leti je pá začnila delati varaška židana fabrika. S Soroksára so jo nistarni bogati kúpili nazaj. Múva z ženov sva se nazaj znosila v Varaš v židano fabriko. Tū v Varaša sva se zdržavala cejli keden, na konca kedna sva pa šla domau v Otkauvca. 1940. leta sva si z ženov tak zbrodila, da zozidava v Otkauvca edno nauvo ižo. Paršikalo se nam. Lejpi dom sva mela v Otkauvca. Moji starištja so tū z nami bili. Furt so bola stari pa slabejši bili. Nejsva je mogla doma njati. Tak sva si zbrodila — pa naša čerka tū — ka ižo raztrgamo, pa mo v Varaša nauvo zidali. Srcé me je bolelo, tisti eštje nej 20 lejt stari dom raznok trgati, dapa sam napravo. Od 1959. leta ži-

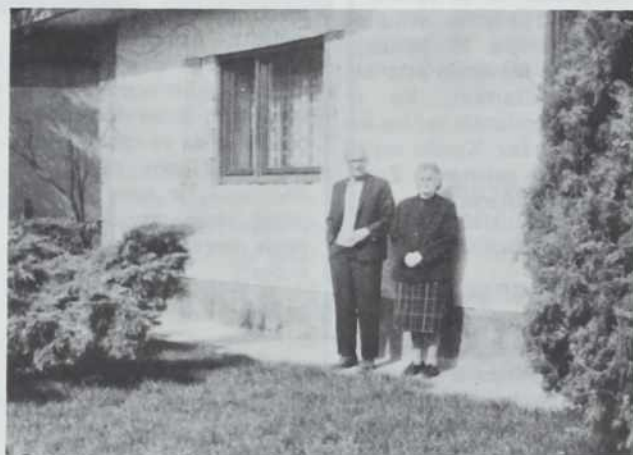
vémo v nauvoj iži tū v Varaši.

Dva deteta sva mela. Čerka živé v Kőszegu, sin je pa tū v Varaša."

Vi ste v fabritji nej mali človek bili. Dosta lúdi se je sprajlo v židano fabriko, med njimi dosta Slovincov. Pomagali sta kaj Slovence?

"Moja dúšna ves(t) je mirna zatau volo. Dosta pa dosta Slovincom sam pomago. Nej samo notpridti v fabriko, delati so se leko navčili, rašuvo sam njígva probleme. Sploj se mi je "splačalo" tau, zatok ka so naši Slovinci dobri delavci. Nigdar se mi je nej tarbelo sramovati zavolo Slovincov. Zatoga volo so namé poštuvali tak v Pešti kak tū v Varaša."

Vertinja Nanac poslušajo nas pa etak dejejo: "Dosta smo delali, oprajli smo delo, mlajše smo gorzranili. Zdaj smo doma v penziji. Nika nama ne fali. Múva dva stariva sva dosta zadobila, dapa sva vkúp ostala. Naša deca je že več nej tak. Lepau bi bílau, če bi mladi tū tak potrplivi bili, kak smo mi bíli."

Tútjini, kak so nji v Otkauvca zvali, v Varaša majo ižo na štauk.

Imre gazda od tistogamau, ka je v penziji, stara autona popravla. V Avstriji si je kupo ednoga, zdaj pa vópopravi pa de se vozo z njim.

Ali še kaj mislita na slovenske vesnice, sploj pa na Števanovca, Otkauvca, Andovca?

"Gnesden vse več mislimo. Nega tam takšne ženitve v žlati, ali pokapanja, kama mi nej bi šli. Mi smo v srce Slovinci pa tam doma. Tū v Varaša mi, Slovinci tū vkúp držimo."

Nanac pravijo: "Večkrat na den se srečam s Slovinci pa mi na pamet ne pride, ka bi vogrski gučali. Dajte valati, ka materno rejč ne more nišče pozabiti, samo če sam rad pozabi."

I. Barber

OD SLOVENIJE...

Kljub številnim pogovorom, posvetom, srečanjem... ostaja Slovenija s staro vlado Lojzeta Peterleta, poleg tega pa nič ne kaže, da bo prišlo do volitev že to pomlad.

DELAVCI PA STAVKAJO

Politiki torej še vedno predvsem politizirajo, delavci pa opozarjajo, da je gospodarstvo na psu. Tako je Zveza svobodnih sindikatov Slovenije pripravila dveurno opozorilno stavko svojih članov. Podprli so jih tudi nekateri drugi sindikati. V Lendavi pa so se na javnem protestu zbrali še brezposelniki. Bo kaj pomagalo?

ŠE JAPONSKA, LIBIJA IN PERU

Japonska, Libija in Peru so 48., 49., in 50. država, ki so priznale Slovenijo. Priznavanje se je začelo s Hrvaško 25. junija, vrhunec pa je doseglo 15. januarja (takrat je Slovenijo priznala tudi Madžarska), ko je Slovenijo priznala večina evropskih držav. Kmalu naj bi sledilo še priznanje Združenih držav Amerike.

KONGRES LDS

V predvolilnem obdobju se na Slovenskem spet začneja intenzivnejše strankarsko življenje. Nekateri pripravljajo tudi kongrese. Liberalno-demokratska stranka ga je imela v soboto v Ljubljani. Prišlo je tudi do spremembe v vodstvu. Jožefa Školca je na predsedniškem stočku zamenjal dr. Janez Drnovšek, nekdanji predsednik jugoslovanskega predsedstva.

BABA V LJUBLJANI

Na obisku v Ljubljani je bil pomočnik državnega sekretarja v ministrstvu za zunanje zadeve Republike Madžarske Ivan Baba. Slovenski predsednik Milan Kučan in predsednik vlade Lojze Peterle sta mu dala pismi za madžarska kolega Arpada Göncza in Jozsefa Antalla.

VARMEJA PA FŐISPÁN

SZERDA, CSÜTÖRTÖK, PÉNTEK, SZOMBAT...

Járom, kasza, szita, akol, abrosz, szerencse, pokol... Sto ne prepozna, če zna vogrski pa slovenski, v teh pa mnogih drugih vogrskih rečeh — naše slovenske? Sloveni, Slovenci (kak so se sami zvali, tak se ešče i mi déndenénjji zavemo: Slo-ven, Slovéne) so pred prihodom Vogrov na danesnje Vogrsko prebivali tudi v Prekdonavi (Dunántúl), v nigašnji rimski krajini Panoniji, zato njim večkrat pravimo: panonski Slovenje, Slovenci. Bili so že krščeni pa so v svojem jeziku meli tudi reči za predmete, stvari, misli iz krščanske vere. Tak so Vogri, gda so se pomali tudi pokristjani, od Slovenov prevzeli kereszt za križ pa tudi kereszteni (krstiti), kereszteleš (krst) itn. Pa pokol, pa v vsakdenšnji molitvi: Zdrava Marija pa indri: milost, zapisano ohranjeno leta 1086. Sledi so to spremenili v: malaszt, zapisano tak od XV. stoletja dale pa komaj pred kratkim povogrščili v: kegyelem. Stari ljudje ešče pomnijo, da so molili v šoli: malasztal vagy teljes (bár podpisani, ar smo se v šoli poleg slovenskoga katekiz-musa morali včiti tudi vogrskogal)

JEZIKOSLOVCI SO DOSTA RAZISKAVALI,

štere vogrske reči so prišle iz slovanskih jezikov, iz šterih pa kda, kak. Ar nemremo praviti, da so vse prevzeli iz slovenskoga jezika. Od slovenskih vucenjakov se je največ spravljal (tak gučijo na Pavlovoj Can-kovil) s temi pitanji veliki bečki profesor Franc Miklošič, doma blúzi Ljutomera (Lotmerka), šteroga stoletnice smrti (rojeni 1813) smo se letos spominali. On je že leta 1871 v nemški pisanoj knigi (Gábor Szarvas je to 1888 povogrščo v Magyar Nyelvőr) raziskao 956 reči, štere bi naj Vogri prevzeli od Slovenov (Slovanov). No, to so sledi malo popravili. Med Vogri sta začnola to pitanje preiskovati Munkácsy Bernát pa Zsigmond Simonyi, najbolje resno pa prvi Oszkár Asbóth, profesor na-

šega Avgusta Pavla na peštanskem vseučilišči. On je napisao: Szláv jövevényiszavak (1907), že prle pa več razprav, tudi v nemščini. Istočasno je začno svoje velike raziskave János Melich, slovaškoga roda iz Szarvasa (1872 - 1963). On je napisao več knjig (Szláv jövevényiszavaink 1903-05, A honfoglaláskori Magyarországnak 1925 - 29), v šterih je raziskavao, ka vse so dobili Vogri iz slovanskih jezikov v verskom, cerkvenom, vsakdenšnjem polodelskom, živinorejskom, obrtniškom, upravnem življenji pa iz šterih jezikov. Melich je tudi sestavil prvi seznam prekmurskih knjig, imenoval je nas "szlovén, szlovének" in ne "vend". Sam mi je povedal jeseni 1942, gda so me iz Sobote premestili kazensko na gimnazijo v Sento pa me v sobočkih novinaj napadali, ar sem se zavzemao za slovenske pravice: "Le ostanite dober Slovenec! Mené ne sram, da mi je materinščina slovaščina pa vsaki večer slovaški zmolim očanas!" Ešče to znajmo: Melich je vkúp, s tistoga časa najboljšim vogrskim jezikoslovcom, Zoltánom Gomboczom začno sestavljati Magyar Etymológiai szótár (1914 - 1944, nedokončano), — Gombocz pa je bio našega roda, oča njemi je bio iz križevske fare na Goričkom, luteran, samo da to vogrski znanstveniki neščejo znati. Znajmo pa to ništérni slovenski kmetje pa šče več jih je znalo pred 60 - 70 leti, gda je to oprvim v slovensčini zapisano bilo (1924).

SLOVANSKE REČI V VOGRŠČINI,

posebno v polodelstvu, je raziskavao tudi profesor v Szegedi, Elemér Moór. On je pisao tudi o krajevnih imenih na zahodnom Vogrskom, na Gradiščanskem (Burgenland, gnes v Avstriji) pa v zvezi s tem tudi o porabskih imenih v starih časih. Najnovejša pa najboljša delo pa je napisao lsvtván Kniezsa, profesor peštanske univerze (mro 1965) v dveh knjigah: A magyar nyelv szláv jövevényiszavai (1955, na 1044

MATERNA REJČ (6)

OKOLASTI GLASI

Tak, kak pri lidáj geste, ka eni očale majo, drugi pa nej, je pri literaj ranč tak. Napr. glas ū, šteroga mi to poznamo, knjižni jezik pa nej. Bole djenau, knjižna rejč ga to pozna, samo nema očale pa ma je u ime: duša — duša, brús — brus. Ništarni samo te gordejejo očale, gda kaj štejo, pa da zgotovijo, te včasik dojemfijo. Mi z našoga porabskoga glasa to tak leko naredimo knjižni glas, ka ma dojvzememo aukole: mukati — mukati, kupiti — kupiti.

Zdaj vam dojspišem par takši rejči brezi pik. Samo malo broдите na očale, pa gvušno, ka te vsakšo rejč razmeli: kup, gruda, junec, plug, mukati, lupiti, lučati, pljuvati, kljun, kura, čuješ, kupiti, klobuk, čuditi se.

No, zdaj si malo nazaj gordejem okolarine, ka več ne vidim tadale šteti. Ka prej eške mamo en glas, šteri je malo ovaški, kak tisti, šteroga v televiziji nucajo, škem povedati — nucajo. (Zlaudik pa té očale!) Te vokal je najprvi v redej, kak v regimenti največki sodak. Depa če rejsan je prvi, je v artikulaciji don nej najvišiji, liki najnižiji. Tak se ma veli, ka ā. Tisti ā, šteroga vogrska rejč to ma. V knjižnoj materinščini pa ga ne poznajo. Zato pa je kráva — kráva, vrána — vrána, sráka — sráka. Čednacke te ā tak laučijo od ā, ka ma vrkaj eno kruglo gornamalajo.

O glasi ā meni en grčki orjak (óriás), Kiklop na pamet pride, šteri je samo eno okau emo, pa tisto to na čeli. Gda je té velikan Odiseja nutri zapro v eno velko djamo, te ma je Odisej, naj leko vujde, tau eno okau to vopusto. Naš ā kak v rečaj kráva, kámen, bába je takši, kak Kiklop, gda je eške emo okau, knjižni ā — kráva, kámen, bába — pa kak Kiklop, gda je oslepno. Nam je je zato, na srečo nej tarbej oslepniti, če škemo s porabskoga glasa knjižni glas narediti. Samo tau si je potrebno zaponiti, ka se v slavskoj, knjižnoj rejči vseposedik núca samo ā: slama, sapa, žaba, pa nigdar ā.

Fr. M.

strane!). Kniezsa (tudi slovaškoga roda, ime pomeni knez, herceg) piše v prvoj knigi o 484 splošno rablenih rečeh, 694 pa takših, štere se gučijo samo v vogrskih narečjih (dialektih), 74 pa zastarelih, štere so zapisane v starih dokumentih ali spisih (npr. kaba-la=kobila), pa jih gnes ne pišejo, ne gučijo več. Tak pridemo do nekaj prek 1200 slovanskih reči, štere je mogoče dokazati, da so je Vogri v svojoj zgodovini prevzeli od Slovanov, bilo jih je pa lahko šče več. Kniezsa zapiše pri vsakoj reči, gde i gda je bila zapisana, v kakšoj formi so te reči v raznih slovanskih jezikih pa iz šteroga od njih so je verjetno Vogri prevzeli. V drugoj knigi pa piše o tistih rečeh, šterih slovanski izvír (vretina) je dvomlivi (Kétes eredetű szavak, npr. agár, álnok).

TELKO OD TOGA, ÁR NITI VOGRSKI ŠOLANI LUDJE

ne vejo, kakše i kelko naših reči so prevzeli. Že naš Jožef Košič je pisao v knigi Zgodbe Vogrskoga kralstva (okoli 1848), da so Vogri slovanskih narodov "zemlo podložili, po privzetji nebrojenih slovanskih rejčih med svoje so svoj sloki jezik obogatili, šteri je lih vu psuvanji ino preklinjnji premožen bio" (str. 8). Košičove grobe reči moremo razmiti kak odgovor na grobo, zviseno oponašanje Vogrov, ki so že v njegovom casí druge narode v državi "dol gledali" pa zaničevali, kak da nema-jo nikše svoje kulture (zevčenosti pa zobrisanosti, kak je sam pisao), pa so grobo psuvali pa kunóli.

Vilko Novak
(se nadaljuje)

Žerdjavi krumplinge - žerdjavi cajti

Vse, ka živé, se brani, kak se zna in more. Eni pavki (pajki), štere ovak ftiči trnok radi gejo, so se tak začnili braniti, ka so za en cajt takšo formo gorvzeli kak ene mravle (mimikrija). Zato ka ftiči takše mravle neškejo gesti, ka je v želodci pečé, je pri méri njajo. Te pajki pa veselo tadale živéjo pa se v sebi fejst hržejo, kak so prej ftiči nauri.

Človek je to dostakrat velki ftič. Depa večkrat se ma ne posreči.

Gda je pavram v petdesetaj lejtaj vse tarbólo dojdati, so se to probali braniti, kak so se znali in mogli. Komí se je posrečilo, je srečo emo. Koga so zgrabili, je buma gorplačo. Ništarni so eške v vauzo (ječo) to prišli, ka so povejmo naskruma pujčka zamesarili.

V tistaj Rákosinovaj cajtaj je gnauk bila v Porabji ena stara mati. Trnok malo gesti so meli za družino. Zato so probali skrivati krumpline. V klejti ali v zamaniči npr. tak, ka so kuste (debele) krumpline spodik meli, vrkaj pa so drauvne gorzasipali. (Dojdati je samo lejpe kuste slabaudno bilau!)

Te so pa tista mati gnauk krumple kújali. (Ranč tak kak v klejti: kusti so bili spodik v piskri, drauvni pa vrkaj, ka če stoj pride, naj ne vidi velke krumpline.) Mati so ranč dojedili krumpline, ka do je vódejvali k obódi pa jim je te na pamet prišlo, ka nede škauđilo malo skrb meti. Zato so svojo vnúkinjo tavó poslali na trnac, naj pogledne, če štoj néde. Gda je deklčina vó z iže staupila, sta ranč dva moškiva k rami prišla. En Vogrin pa eden iz vesi, šteri je "dektiva" sprevajo. Mala si-rauta se je strašno prestrašila, depa telko ji je zato don na pamet prišlo, ka se je fejst na glas poklonila: "Csókolom!". S toga vogrskoga poklona so te mati včasik znali, nikši lúcki déjo, gvúšno pá kontrolejrat. Žerdjavi krumplinge v piskri so že na srteli bili. Dje, da so klonckali, so več

kaj nej znali, liki so svojimi šurkimi srajcami (kiklami) brž gor na pisker sedli. Kak kakša kvoka gor na dajca. Gda sta moškiva nutri staupila, je tau sreča bila, ka sta očo iskala. Zato so mati brž pravili deklčini, naj strica pela v škedjen, ka so oča vendrak tam nin ...

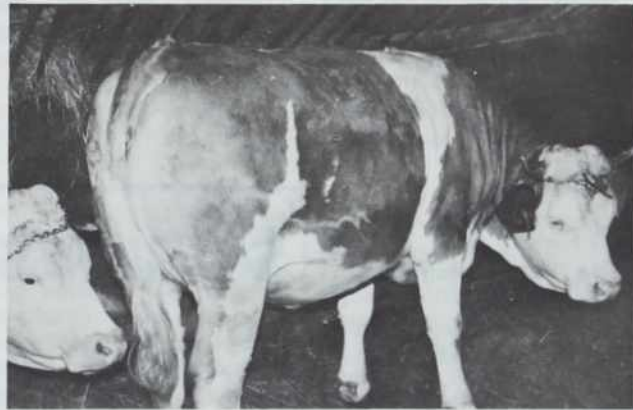
Na žalost, te kratek cajt je to zavolé dugi búu, ka so se mati spodkar — pod srajcami — vse vkúper zežgali. (Tistoga ipa so starejšé ženske nej trnok spaudnje lače nosile.) Vnúkinja je dneve pa dneve mogla mazati staro mater. Pa kak jim je eške tau to lagvo bilau. Kak vejte, prva cajta je lústvo bole nesrano bilau kak dnesnaden. Mala deklčina prva nigdar nej vidala svojo babico dojrazmetano (slečeno). Po žerdjavaj krumplina naj pa so stara mati buma mogli gorpoteniti kiklo — do podjasa. Ka ovak bi jim strašne pekline nigdar nej minauale.

Siromački obed so meli. Pa don kak dragoga!

Francek Mukič

S pavarskoga živeti je sakši dén žmetnejše...

... pravijo Krajcarovi (Vankini) na Gorenjon Seniki. Tau so nej dobre novice. Nega dugo, ka smo pisali v Porabji od monošterski fabrikaj, štere ena za drugin odpošilajo lústvo, ne morejo njim delo dati. Človek bi si tak mislo, ka tisti fabrikanti, šteri doma majo gazdijo, se vzemejo pa do delali pavarsko. Če je pa tau istina, ka s pavarskoga gnesdén žmetno leko živéš...

Na Gorenjon Seniki so do toga leta mau lúdjé fejs gazdúvali. Tü je bilau največ živine v Porabji, najbole krave. Že lani se je začnilo, da so pavrom za mlejko slabo cejno začnili plačúvati. Te so pa tau začnili, aj sakši oda edno ali dve krave, eštja so 10 djezero forintov nagrade tü davali zatau.

Gde so tisti cajti, da je pavar pomauč daubo od rosaga za tau, če je maro držo?

Gnes pa? Na Gorenjon Seniki so odali 20 krav januara pa do polonja februara.

Vendel Krajcar pravi, ka tau ne pride na dobro. Tau da gnauk nindar falilo. Edno kravo nalétja odati, dapa nauvo vcuj zraniti je nej leko, 4 — 5 lejt trpi, če si skrmíš edno govedo. Nazaj kúpati pa nikak ne moreš. Da go odaš, dobiš za edno govedo 20 djezero forintov, če pa štješ kúpati, te si moreš nalečti 50 djezero forintov. Če maš!

Krajcarovi so letos februara dve krave odali nagnauk. Gazda, Vendel, je

zdej 51 lejt star. Lani od augustúša je betežen. Če ozdravi, se vüpa, ka da leko nazaj v fabriko. Samo problema je tau, ka na tisto mesto več ne more titi delat, gde je delo do tejga mau, zatok ka je tisto navarano za zdravje. Doma na gazdiji tü ne more delati. Njegva žena, Marija pa sama ne more štiri krave opravlati, gazdijo sama pelati. Oni so najbole zatok odali dve kra-

ve. Majo ednoga sina, on na Vogrskon dela, dekle se pa včijo. Deca njim ne more pomagati.

Vertinja Marija mi pravi, da so v vesi dosta takši tü odali živino, šteri majo doma delavne roké. Ne splača se njim "Kak baude tadale? Na menše mo mogli titi. Dosta delati za mali dobiček, se ne da. Če deca neda mejla delo, gazdija je tü, njali smo dve krave doma, kakoli žmetno baude, mogli mo tadale delati. Zdej eštja nika ne vidimo naprej. Edno vejmo: s pavarskoga živeti je vsakši den žmetnejše. Zakoj? Divjačina strašen kvar dela. Ka pavar párpauva, more šenkati za male cejne. Na Gorenjon Seniki je zemla — kak po cejlom Porabji — slaba. Rosag nikšo pomauč ne da. Za plačati valaun je pa vsakši den več," pravi vertinja Marija.

Če si zbrodimo, moremo notparvideti, da je tü nika nej vredi. "Tau de gnauk nindar falilo," kak je Vankin vert pravo.

I. Barber

...DO MADŽARSKE

SREČANJE ŠESTIH ŠOL

Osnovna šola 2. v Monoštru je bila prirediteljica že tradicionalnega srečanja šol, s katerimi strokovno sodeluje. Sedanje srečanje je imelo predvsem kulturni značaj.

Letos se je zbralo kar 6 šol, in to pobrateni šoli iz Lendave in Ženavec (Jenensdorfa), osnovna šola iz Stalhofna in Visoka učiteljska šola iz Gradca. Sodelovala je tudi glasbena šola in 2. osnovna šola iz Monoštra.

Šole so se predstavile s svojimi pevskeimi zbori, instrumentalnimi skupinami in glasbena šola z violincelisti. Kulturni program je bil pester in kakovosten. Učenci so pokazali glásbene nivoje svojih pevskeih zborov in instrumentalnih skupin. Pohvale vredna je tudi posebna predstavitev slovenskega in nemškega pevskega zbora 2. osnovne šole. Učiteljski pevski zbor te šole pa je nastopil ob koncu programa in navdušil obiskovalce. Škoda le, da se je tako kakovostne kulturne prireditve udeležilo sorazmerno malo občanov.

"MOŽNOSTI DOBREGA MIRU V JUGOSLAVIJI"

Nedavno je bila pod tem naslovom konferenca v Budimpešti, ki sta jo organizirala Fond Friedrich-Nauman in Zveza svobodnih demokratov.

Konferenco je pozdravil in odprl predsednik Republike Madžarske Árpád Göncz, ki je med drugim poudaril: "Taka konferenca je koristna, saj tu strokovnjaki predlagajo več načinov za mirno rešitev krize v Jugoslaviji."

Strokovnjaki so prišli iz Slovenije, Srbije in Hrvaške. Iz Slovenije se je konferenca udeležil generalni direktor službe družbenega knjigovodstva Igor Omerža, ki je med drugim povedal: "Težka je bila pot do samostojnosti, še težje pa je stopiti iz jugoslovanskega gospodarstva. Kaj pomeni samostojnost, se zavedamo šele zdaj. Prinesla je tudi veliko dela, nalog in težav. Veliko smo že doživeli, upamo, da bomo preživeli tudi to."

STRAŠNO JE BILAU

5. marca je bilo odjan v Andovca pri Karbini. Ništja ne vej, ka zaka pa kak se je zgaudio. Zazranka pau osam je bila vora. Nani so v iža bili, Matjaš pa v štala. Gnauk so samo tau pamat vzeli, ka je cejli ram v dima. Da so malo bola kaulak poglednili, te so vidli, ka se tjojnja (kuhinja) vužgala. Tak so se zbuja, ka najprvin so nej vedli, ka aj delajo, kama aj letijo.

"Sreča, ka je ves poma-gala," pravi virtinja. "Djurvina Marika je potegnila zvaun Po tistim je že edan za drūd-jin prišlo lūstvo gasit. Tōj so bili pa so pomagali: Djaustji, Vrnji Karbini, Djanušini,

vōzgurejla tjojnja. Tak sam se taparstrašila, ka štja tisto sam nej pamat vzela, ka nej-mam na nogaj nikanej. Cejli cajt sam bausa bila na tisti mrzli zemli. Več kak dve vora smo gasili. Gda je naj-bola gorelo, te nam je na pamat prišlo, ka je plinska bomba (gáspalack) ostala v tjojnja. Matjaš je ušo po njau. Tak je vtjūpžgoro, ka je štja itak v špitale. Tau je vse, ka je ostalo s tjojnja, kažajo Nani na dvor gde dva maliva zgorejniva tjūpa djes-tata."

Virtinja se je fejs postrašila

Ne vejte, zakoj se je tjojnja vužgala?

Ne vejmo, v špajarta (šte-dilniku) je goro odjan, dapa dvérica so zaprejta bilé. Zvojn tauga je štja radio bilo notrazakapčani. Ali se je ra-

Tak je vōgledala tjojnja

bautušica, Sabaten Vendi, Fazekaš, Spaudnji, Djūrvini, Kovačini. Če bi tej nej bili, te gvūšno, ka bi dola-zgoreli. Z dva štūdanza so vodau vōgonili. Takši čaran dim se je vōsōjko (sukal) na dvera, ka smo samo tak mogli nutra nosti vodau, če smo si na lampa (usta) vacalejg (ruto) zvezali. Strašno je bilau. Posance (kozarce) pa talejrdja so tak po-kali kak granátja. Cejlak je

dio notravoužgo ali pa od špajarta je iskra vōspadnila. V tjojnja smo meli naprajto mesto črejvlam. Vse so zgoreli. Ka zdaj na nodjej mam, té sam od sausada sprosila. Strašno je bilau," pravijo štja gnauk pa se njim na obraza pá vidi tisti straj, kak da so goreli.

K. H.

NAŠE PESMI (20)

Fanti maširajo

*Fanti maširajo s Kranjske doline.
Lub'ce se jočejo, kaj'do začele.*

*Ne joč'te se lubice, 'odite z nami.
Mi 'mo maširali, vi bodte prale.*

*Emo sam ftičico, pa(j) mi je odletejla.
Srečna bo vejčica, ge de doj sela.*

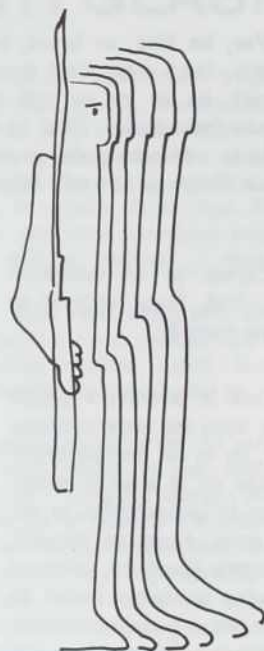
*Vejka je prka b'la, pa se je vtrgnola.
Ftica je flajsna b'la, pa je odletejla.*

*Emo sam lubico, pa(j) sam jo zgūbo.
Srečen bau tisti fant, šter 'de go lūbo.*

*Jaz jo pa(j) nemo več, ar že mam drūgo.
Vnoči sam spavo ž njavu, močno oblūbo.*

*Vsi lidge pravijo, moreš go zeti.
Jaz jo pa(j) nemo več, ar že mam drūgo.*

Gorenji Sinik
—mkm—

ŠTIRIDESETOSAM LEJT SAMA

V Števanuvca živé ena žena, po rama se piše Prej-šarna Rejza. Od sterogamau vej, je furt sama. Vsak-ši zranjak, da čakam na au-tobus, go vidim. Sausadja smo pa dōjn ne vej, od nje nikanej.

Furt sta sami bili, ali sta meli moža?

"Mejla sam," začne par-povejdati Rejza. "1940. sva se spoznala. On je z Otkau-vac bilo. Tri lejta sva odla vtjūpar. 1942. se je naraudo parvi sin, Djušak. Putejn štiridasetretjoga so ga zvali za sudaka v Hajmáskér. Par veltji, žmetni štūtji je bilo. Na pa te štiridasetštartoga so ga na dva dnji domau pistili. Te sva se zdala. Da je nazaj ušo, te sam ga vidla naslejdjnjin. Menšoga sina je ranč nej vido, steri se je štja tisto leto naraudo."

Nikšo pismo ste nej dobi-li, ka kama je minau?

"Naslejdjnjin, ka sam od njega dobila, v tistoj je piso, da so s fronta nazaj prišli. V Pešta so je Rusi zgrabili pa so je v Rusičko pelali. Tau je vse, ka vej, drūgo nej. Da se je naraudo drudji sin, te sam pismo pisala prejdjnjin. V tau pismo sam prosila, aj ga domau pistijo. Zaman je bilau vse, nej so ga pistili. Etak je šlau pet, šest mejsacov, dapa pismo od njega sam že nej dobila. "Pisala sam pismo, ka ka je z njim. Tau sam do-bila nazaj, ka tašoga člove-ka ne poznajo."

Leko ka štja živé djerk (nekje) vaš mauž?

"A, ne mislim. Gnauk je z Mariaufaluna prišo eden človek pa pravo, ka je poz-no mojga moža. Naslejdnja je tapravo tisto tū, ka je

daubo enga betak (bolezen) pa v tistom je mrav. Nej sam ma dala valati (Nisem verje-la). Furt sam ga samo čakala pa čakala. Dapa da je že drūgo leto tū taodišo, te sam že vejdl, ka nigdar ne pride že nazaj. Putejn so prišli težki cajti. Sama sam bila z dvōma mali dateti. Nikša pejnaza sam nej do-bila za mužau, zato ka so nej poslali domau martel-nost. Krečko sam mogla de-lati, aj od gladi ne mardjē-mo. Sama sam kosila, orala, krava sam držala, samo aj mamō djesti. Dapa tau štja nej dojšlo. Te je bilau, ka je pavrom kokauši, svinje, silda dola tarbelo dati. Gnauk sam nej mogla doladati tisto, ka so prosili, zato ka slabo leto bilau. Zatau

so mi mašin odpelali, s sterim sam sildja mlatila. Nik-dar so nej gledali, ka sam sama z mlajši," pravi Rejza pa si zbrise mokre oči. "V 1951. sam v židano fabriko ōšla delat. Petdvajsti lejt sam delala tam. Šestdaset-enoga je vekši pojap odišo v Meriko, menši se je tū oženo. Tak ka sam cejlak sama ostala."

Té ram, gde ste zdaj, je od vasi staršov bijo?

"Nej, mi smo tam daleč meli eno staro kučo, gde ja Deli ram emo. V tauga ram sam tak prišla, ka je tōj bi-la ena stara batežna baba pa tisto sam opravlala. Za-tau sam dobila ram."

Zdaj sakši pošila notra prošnje, steri so moža zdjoj-bili (zgubili) v bojna. Vi ste nej notra dali?

"Notra sam dala. Dobro bi bilau, če bi kaj dobila za njim, zato ka zavolē slabo penzijo (nyugdíj) dobim. Do tejamau so štja nikaney pos-lali nazaj."

Za talco mantranja, če bi leko prosili nika od boga, ka bi bilau?

"V cejlo življenja sam krečko delala, dočas sam mogla, nikdar sam nej na drugoga čakala. Velka sreča je bila, ka zdravdja sam do tejamau furt mejla. Če bi kaj leko prosila od boga, te gvūšno, ka bi zdravdja bilau, tisto ka bi prosila."

K. Holec

Kako se je posrečila 3. šolska naloga v petem razredu?

Pripravljali smo se na 3. šolsko nalogo. Da bi napisali čimboljšo nalogo, smo bili na poučnem izletu, pa tudi v knjižnici smo zbirali gradivo iz različnih knjig. Naslov naše naloge je bil: Približuje se pomlad. Najbolj uspešne naloge preberite tudi vi!

Kristjan Mižer piše:

Približuje se najlepši letni čas, pomlad. To nam oznanja tudi vreme. Dnevi so daljši in toplejši, noči pa krajše. V naravi vse oživi. Drevesa brstijo. Rastline rastejo, nekatere cvetejo. Spomladi se najprej prebudijo trobentice in zvončki. Nato zacvetijo narcise, hijacinte, vijolice in tulipani. Ob ograji raste okrasno grmičevje, forzicija, španski bezeg in jasin.

Ptice se vračajo. Prva je kukavica, pride tudi štorclja. Lastovke si gradijo gnezdo. Vsa narava je glasna, ker ptice veselo pojo. Ljudje se več časa zadržujejo na prostem: delajo na vrtu, polju, travnikih in v gozdu. Gnojijo zemljo, prekopavajo vrt, orjejo, sejejo in sadijo. V prostem času pa gredo na izlet. Tudi otroci smo zelo veseli, kajti lahko se igramo na svežem zraku.

Upam, da bo pomlad lepa in vesela!

Tomaž Kozar piše:

Pomlad se začne 21. marca. Ta dan vsi težko pričakujemo. Dnevi so daljši in

toplejši, noči pa krajše. V naravi vse oživi. Ptice, ki so se preselile na jug, zdaj priletijo nazaj. Prva pride kukavica. Tudi štorclje, lastovke in druge ptice se vračajo in si delajo gnezda. Spomladi cvetejo hijacinte, šmarnice, trobentice, vijolice, teloh, narcise, žafran, zvončki, kalužnice, mačice in tulipani. Metuljčki letajo od cvetice do cvetice in srkajo medico. Drevesa brstijo. Vsaka žival išče svoj par.

Spomladi gredo otroci večkrat na izlet. Ljudje na vrtu najprej zemljo pognojijo, potem jo prekopljejo in naredijo gredice, kamor bodo sadili sadike. Tudi na polju najprej gnojijo, potem orjejo in branajo.

Zelo me veseli, da je tu pomlad!

Žoltijeva (Bajzek) naloga:

Pomlad je najlepši letni čas. Začne se 21. marca. V aprilu je vreme še muhavito, zato se moramo previdno oblačiti. Dnevi so daljši. V naravi vse oživi. Na vrtu cvetijo lepe cvetlice, na primer: žafran, vijolice, tulipani itd. V gozdu cvetejo mačice, na travniku pa teloh

in vijolice. Ob potoku se po kaže kalužnica. Živali iščejo svoj par. Metuljčki letajo. Ptičice si gradijo gnezda, da bodo izvalile mladiče. Tudi človek ima veliko dela. Pripravlja vrt, naredi gredice, kamor bo posejal seme in sadil sadike in gnoji zemljo.

Na žalost pa moramo mi otroci hoditi v šolo!

Tudi Monika Ropoš je bila pridna:

V naravi se začne "novo leto" 21. marca. Ta dan se začne pomlad. Dnevi so daljši in toplejši, noči pa krajše. Ljudje grejo na travnike in v gozd. Najprej očistijo travnike, da bi poleti laže kosili. Vozijo gnoj, da bi zemlja bolj obrodila. Na vrtu pripravljajo zemljo, sejejo in sadijo sadike. Ptice so se že vrnile. Prva je bila kukavica, prišla je tudi štorclja. Lastovka si je že zgradila gnezdo. Lepo čivkajo pa pojo. Veselje je poslušati ptičje pesmi. Živali iščejo svoj par in se razmnožujejo. Drevesa brstijo, rastline rastejo, nekatere cvetejo. Na vrtu cvetejo žafran, narcise, hijacinte, tulipani in solzice ali po domače šmarnice. Na travniku in v gozdu pa mačice, kalužnice, teloh, trobentice, zvončki. Metuljčki letajo sem ter tja. Otroci jih radi preganjajo, ker so jim všeč.

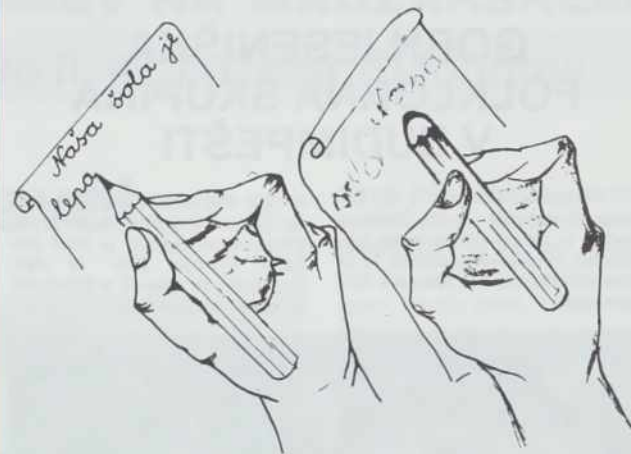
Pomlad je najlepši letni čas!

VEŠ - VEM Kako nastane svinčnik?

Svinčnik je lesen, pa prav gotovo ne raste na drevesu. Torej svinčnike izdelujejo ljudje v tovarnah.

Če svinčnik dobro pogledate, boste ugotovili, da je v

ka pisava z grafitom dokaj umazano delo, pisalna podlaga pa popacana. Pa so raziskovali dalje in seveda odkrili, da dobimo, če grafit pomešamo z glino, prav

sredini mina, ki je bila v davnih časih kar iz svinca, odtod tudi ime svinčnik.

Kot že vemo, je svinec težka kovina. Iz svinca so tudi šibre za lovske puške. Vsekakor je bil svinec zelo neroden za pisanje. Ljudje so raziskovali in po dolgem času odkrili v zemlji posebno črno snov, ki je bila skoraj podobna oglju in je bila seveda za pisanje mnogo uporabnejša. Tako najdeno snov so poimenovali grafit.

Torej so začeli v les svinčnika nameščati kar grafit. Ugotovili so, da je ta-

ustrezno maso za pisanje.

In kako to poteka danes?

V posebno posodo, tako imenovani boben, dajo v ustrezem razmerju grafit in zmleto glino. Tako zmes potem grejejo in mešajo, dokler iz bobna ne dobijo neke vrste črno pogačo. Tako mešanico potem tiskajo s strojem, podobno kot meljemo meso. Iz takega stroja potem dobimo dolge mine. Seveda so kar mehke kot plastika. Mine dajo potem v posebne peči, kjer se spečejo in so pripravljene za svinčnik. Ko so mine gotove, vzamejo v tovarni lesene ploščice, ki so kot nekak sendvič. Te ploščice potem poseben stroj razreže na šest enakih delov, torej 6 svinčnikov, in vanje vložijo mine. Naslednji stroj pa lesene dele svinčnikov pobarva. Tako bi danes lahko takemu svinčniku rekli kar grafitnik, pa se je iz časov svinca ohranilo ime svinčnik.

Torej s svinčnikom (grafitnikom) lahko pišemo. Rabite ga tudi vi v šoli. S tako izdelanim svinčnikom pa seveda lahko pišemo zelo lepe črke ali kracamo. Lahko napišemo neko lepo misel, svinčnik pa včasih napiše z našo pomočjo tudi kako veliko neumnost. Svinčnike seveda moramo tudi šiliti. Le lepo ošiljen svinčnik je zrcalo urejenega in pridnega učenca.

PUSTNI KARNEVAL V NAŠEM VRTCU

28. februarja smo imeli v vrtcu veseli pustni karneval. Malčkom smo naredili kostume in maske. Naučili smo se pesmi.

Izmislili smo si zelo različne kostume. Naši otroci so se lahko preoblekli v sonce, polžka, uro, grozdje, zlato ribico, cvetlico, v blisk in grom, želvo, sladoled, no to itd.

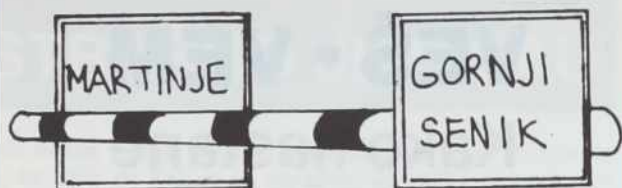
Na pustni karneval smo povabili starše, stare starše brate in sestre. Zbrali smo se v lepem številu. Program smo imeli v slovenskem in madžarskem jeziku. Potem

smo pogostili vse navzoče s pecivom in pijačo. Otroci so tudi veselo zaplesali. Svoje maske in kostume so lahko malčki odnesli domov, tega so bili posebno veseli. Tudi starši so bili zadovoljni, to sem razbrala iz zahvalnih besed.

Agota Holec,
vzgojiteljica v Stavanovcih

Malčki števanovskega vrtca z vzgojiteljico Agoto Holec.

DEZINFORMACIJE

Iz neuradnih virov smo zvedeli, da sta konec oktobra leta 1990 predsednika Madžarske in Slovenije prestopila državno mejo pri Gornjem Seniku.

Od takrat je minilo 484 dni, mejnega prehoda pa še ni.

GORNJESENIŠKA FOLKLORNA SKUPINA V BUDIMPEŠTI

Folklorno skupino z G. Senika so povabili na III. Mednarodno in narodnostno revijo folklornih in glasbenih skupin, ki je bila od 13. do 15. marca v Budimpešti.

en lep dogodek. Pred nedavnim so člana folklorne skupine poklicali k vojaku, ki je imel svečano prisego prav ta dan. Zato smo se ustavili v Sombotelu, da bi mu čestitali.

Gornjeseničani so nastopili 14. marca skupaj s skupinami najrazličnejših narodov in narodnosti. Srečali smo Sirce, Grke, Kelte, Slovake, Berberje, Rome iz Rusije, Hrvate itd. To je bilo za nas posebno doživetje, pa tudi to, da so nam gledalci navdušeno ploskali.

Na tej poti smo doživeli še

Na koncu naj vam "zaupam" še eno osebno stvar. Zelo me je veselilo, ko sem videla in slišala, koliko lepih, starih porabskih in slovenskih pesmi znajo zapeti mladi z G. Senika. Toliko, da nam niso zmanjkale od Budimpešte do Senika.

I. Barber

Naš Laci je pijan kak dež, pa si etak vsede za volan. Policaji so ga napasli. Gda so ga stavili, policaj miga z glavaav ta pa nazaj pa ma etak pravi:

"Laci, Laci, zakoj pa etak pijan auto voziš? Ne vejš, ka je tau spoj navarno pa gor natau ta estje dobro postrafamo tū. Zakoj pa volan prejk ne daš svojoj ženi?"

Lacina se žmetno dzejik obrača, dapa zatok vōpovej, ka štje: "Dragi moj človek! Pijan sam tau je sveto, istina dapa nauri sam estje nej."

Naš Vili je strašno nacakani pa velko veselje ma. Sreče se z ednim policajom, k seba ga stisne pa ma etak pravi:

"Gospaudja policaja, vejta kakšo velko veselje me je zaojldo? Žena mi je pred edno vōro dvojčka rodila."

Policaj pa etak pravi: "Dam valati (verjamem), da ste veseli. Tau mi sarno povejte, zakoj ste meni prajli gospaudja, da sam dja sam." Naš Vili zdaj etak pravi: "O njegovaga vragal Moram brž tanazaj leteti v špitala pa pogledniti, če sta rejsan dvojčka!"

Dvej mravli sta si zgučili, ka ta se šli z biciklinom vozit. Fejs gonite pedale, šficate. Gnauk edna mravla — stara se je naprej pelala — več ne čuje zadnjo, nazaj pogledna pa vidi, ka ova doj staučila z biciklina. Pita go: "Zakoj si pa doj staučila?" "Zakoj, zakoj?" pravi ta druga. "Muja mi je not v okau spadnila."

NIKA ZA ŠPARANJA. . .

Naš Ōdön je strašno razvūdzani pojep biu. Gnauk je

NIKA ZA SMEJ

takšo velko navolo napravo, ka si je mislo, baukša bau, če se spuca z daumi pa več ranč nazaj ne pride, ka ga oča ovak tak buja.

25 lejt je nej smo domau. Te si je pa zatok zmislilo, piso je, ka pride nazaj.

Oča pa dva njegiva brata sta ga šla čakati na cug. Da je cug prišo, naš Ōdön dojstauipi, tam vidi očo pa dva brata. Tej trdjé so takša velke bradé /szakáll) me-

li, ka so njin do zemlé ségale. Naš Ōdön pa zdaj pi ta očo: "Oča, ka pa tau zmananūje, zakoj mate takše duge bradé?" Oča ma pa etak pravijo: "Estja ti pitaš? Dobro vejš, zakoj! Zatok, ka si pred 25 lejtami odneso britvo."

I. Barber

DEŽ BAU?

Gledajte živali! Oni vejo! Staro lūstvo nej melo radio pa dōjn so vedli, da bau dež. Nej njin tarbelo drūgo delati, samo živali gledati pa so vedli, če bau dež ali nej? Vtjūp njin tarbej vlejtči sanna ali leko njajo poraznom?

Kukaut (petelin) že rano zazranka začna popejvati edan za drudjin. Da etak na gausta popejva, te tisti den pride dež. Ranč etak je žuna tū. Da se napalava dež, te edan za drudjin deja. Prvin, kak bi dež prišo, je luft sparni. Tau poznajo marvlé pa vōpridejo z zamlé. Te je vse nabito z njimi. Lūstvo ja vedlo tisto tū, ka lastvi-

ca (lastovka), da se nisko nosijo, te dež čūtijo. Nej so samo živali bili meteorologūstja, od drudja stvari (dolgokból) so tū vedli, če dež bau. Da gnoj spoj feist vonja ali da djuk (jug) fudi, potistin so tū vedli, ka dež bau. Vedli so tisto tū, ka se dež napalava, če vec zazrankov ja velka megla bila. Starejšo lūstvo pozna na svojom tejli, če dež bau. Zato ka djesta koga nauga, djesta koga hrbat boli. Šagau so meli prajti na tisto tū, ka dež bau, če je stoj dosta nurije vtjūp zgoučo. Tisto leto je dobro, da se tau dostakrat zgodi, ka sam dolaspiso.

Te je navola, da nejga deža pa drudje živali ne čujemo, samo žabe, stere dež prosijo!

K. Holec

JESTVINE OD KAŠE

Pred 40 leti so v slovenski vasnjacj vertinje pšeno proso pauvale, s štero je dosta dela bilau. Ozreljeno pšeno proso so prinesli v mlin, tam so go olūškili i je gratala kaša. Zdravo, dobro jēsti je bilau. Zdaj niš ke ne pauva, mlina tō nega, gde bi go olūpali. Tak ka kaša duge lejte nej prišla na slovenske stole (mize). Mi smo z njé inda dosta kaj kūjali, 40 lejt pa smo se samo spominjali na njau.

Ednok se zgodilo, ka je eden večer en možak prišo k nam. Vejte sto? Törkin Djauži. Edno turbico je z žepke vōvzeū i je mojoj

materi dau. Kaša je bila. Oni so go pauvali i olūškili, kak, ne vem! Moja mati je tistoj kaši tak rada bila, ka so go skožé (solze) polile, Djaužina je pa vse dojpobožala. Dačas je mati živel, je Djauži vsakšo zimo turbico kaše prineso. Žalostno, Djauzi ježe tō mrtev. Bog ma duši vse dobro daj!

Kaša se dobi v Sloveniji, v Avstriji. Različne jedi leko naredimo z njé. Tau so:

Kašina župa I.:

V mlejki skūjamo kašo. Malo solimo, komi se vidi, leko pocukra.

Kašina župa II.:

V solenoj vodej kašo skūjamo. Przgemo z na drobno zrezano petružov (peteršiljem) z malo paprikov.

Mlejčna kaša:

V solenoj, cukranoj mleki kašo skūjamo kak reis (riž).

Pečena mlejčna kaša:

Kašo na polonje skūjamo v mlejki s solom, cukrom. Dejemo go v redli (pečico), spečemo go. Vrkaj lejpa rija-va mrena grata, ka je najbaugše.

Narastek s kaše (Felfűt): Tak ga naredimo, kak če bi

z riža naredli.

Kaša za garnirung:

Kašo v solenoj vodej skūjamo, bole gausto. Oslednjim go polejemo z žirom (mas-tjo), v šterom smo lūk ocvrli. Zmejšamo. Damo go k mesej s saftom.

Bujta repa:

Okvašeno kiselo repo z masaum (na falajčka zrezanim), z 1 šalico kašov i solom skūjamo i z vrnjim mlejkom prtepemo.

Dober tek vam želi:

Hilda Cabai

PORABJE

ČASOPIS ZVEZE SLOVENCEV NA MADŽARSKEM

Izhaja vsak drugi četrtek
Glavna in odgovorna urednica **Marijana Sukić**
Naslov uredništva: H-9970 Monošter, Deák Ferenc út 17.,
p. p. 77, tel.: 94/80-767
Cena: posamezna številka 10 forintov oz. SLT, celoletna naročnina 260 forintov oz. SLT
Tisk: SOLIDARNOST, Arhitekta Novaka 4, 69000 Murska Sobota, Slovenija
Nenaročenih rokopisov in fotografij ne vračamo